

A könyv persze olvasható a helytállás példázataként is, különösen ha Paul sorsából indulunk ki. A másik híres Wittgenstein fi-
 vér az öt ért tragikus veszteség el-
 lenére is egészen sikeres zongori-
 rista pályát futott be bal kézre írt
 darabok előadásával. A szerző nyit-
 va hagyja a kérdést, vajon ez első-
 sorban tehetségének volt-e kö-
 szönhető, vagy inkább annak, hogy
 jelentős vagyona révén a kor legki-
 tűnőbb zeneszerzőitől rendelhe-
 tett darabokat. Az azonban bizo-
 nyos, hogy ez az életrajzi szál jóval
 figyelemreméltóbb, mint a Witt-
 genstein család „szennyeseinek”
 időnként *l'art pour l'art* kiterege-
 tése. (Zárójelben érdemes hozzá-
 tenni, hogy a legújabb kutatások
 szerint Ludwig Wittgensteinnek
 hasonló hendikeppel, a diszlexiá-
 val kellett megküzdenie – erről
 sincs szó a könyvben.)

A Wittgensteinek leginkább az
 általános kultúrtörténeti érdeklő-
 désű olvasó számára ajánlható, kü-
 lönösen ha nem idegenek tőle a ze-
 nei és bölcséleti kérdések, s esetleg
 némi nosztalgiát érez a kései Mo-
 narchia hangulata iránt. Hatalmas
 elszántság sem szükséges a hoz-
 zá, hiszen a Wittgenstein családról
 sok minden állítható, de az bizto-
 san nem, hogy tagjai unalmas fi-
 gurák lettek volna. A kötet ideális
 olvasója azonban főként meglehe-
 tősen sok szabadidővel kell hogy
 rendelkezzen. Ehhez a könyvhöz

ugyanis még bőven van mit hozzá-
 olvasni, hogy teljesebb képet kap-
 hassunk a címszereplőiről.

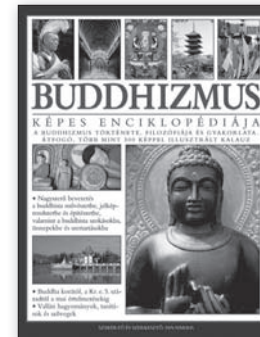
PÁPAY GYÖRGY

(Fordította Sipos Katalin,
 Európa Könyvkiadó, Budapest, 2010,
 416 oldal, 3900 Ft)

Buddhizmus képes enciklopédiája

A buddhizmus a négy-öt, nagy lét-
 számú hívőt vonzó világvallások
 egyike. Elterjedése nem olyan
 zárt, mint a konfucianizmusé, de
 nem is hálózta be úgy a földrésze-
 ket, mint a kereszténység. Alapí-
 tója, a történelmi Buddha évszáz-
 zadokkal Jézus Krisztus előtt élt
 az indiai szubkontinens északi r-
 szén, ennek ellenére a róla elneve-
 zett vallás kialakulásának helyén
 ma már alig akadnak követői. Bi-
 zonyos elképzelései rokonságban
 állnak a kereszténység világmé-
 pével, talán leginkább a távol-keleti
 vallások közül. Emiatt a világ
 számtalan helyén élő keresztény
 közösségekben, más földrészek-
 en is érdeklődés nyilvánul meg iránta.
 Ennek a figyelemnek a legjobb ér-
 telemben vett kiszolgálására szol-
 gál ez a többszerzős, kulturális új-
 ságírók és szakemberek közremű-
 ködéssel létrejött, gazdagon
 illusztrált albumszerű kézikönyv.

A kötet anyaga négy nagyobb
 részből tevődik össze. A laikus szá-
 mára a buddhizmus elveinek meg-
 értéséhez, megismer-
 réséhez Buddha sze-
 mélyiségén, tanításán,
 a vallás földrajzi el-
 terjedésén, valamint a
 buddhista filozófián,
 a ma is élő hagyomány
 sokszínűségén át ve-
 zet az út. Szakjamuni,
 születési nevén Gau-
 tama Sziddhártha egy
 kis északkelet-indiai

királyságban született, világrajöve-
 teléhez később mondák kapcsolód-
 tak, ahogy életének egyes forduló-
 ihoz is. Gondtalan fiatal éveinek
 világméretű öregséggel és beteg-
 séggel való első találkozás változ-
 tatta meg; előbb a remeték között
 kereste a helyes életfelfogást, majd
 megvilágosodása után a törvény ta-
 nításában találta meg. Egyházat
 nem alapított, ám halála után taní-
 tása mégis sokak számára vált éle-
 tük legfőbb rendező elvévé.

A buddhista hívő éppen úgy örül
 a boldogság kisebb-nagyobb jeleinek,
 mint bárki más, de célja mégsem en-
 nek az elérése. Buddha tanítása ép-
 pen hogy a múlandóság üzenetét ad-
 ja át, azt, hogy a szenvedés mindenki
 életének része, senki sem mentesül-
 het alóla. Ahogy az élet, úgy a halál is
 szenvedéssel jár, ezért a legnagyobb
 szenvedés az ismétlődő élet és az is-
 métlődő meghalás. A szanszára, azaz

az újjászületés hindu fogalom, az et-
 től való félelem a buddhizmus egyik
 alapfogalata, ellentétével, a lélek
 megsemmisülésével,
 a nirvánával. A szen-
 vedés oka valójában
 nem más, mint a ra-
 gaszkodás, de az em-
 ber élete során csele-
 kedeteivel elérheti,
 hogy megszabaduljon
 a körforgástól. Ebben
 segíti a buddhista hí-
 vőt az Öt Alapelv be-
 tartása: (1) ne olts ki éle-

tet, (2) ne lopj, (3) tartózkodj az er-
 kölctelen testiségétől, (4) ne hazudj,
 (5) ne élj bódító szerekkel. Ugyan-
 csak fontos a Három Fő Erény:
 a nem-kötődés, a jó szándék és szí-
 vélyesség, valamint a megértés.

Mindemellett az olvasó képet
 kap olyan vallási fogalmakról, kö-
 rülményekről, tárgyakról, amelyek
 bár a buddhizmus kísérői, elterjed-
 tek az egész világon, s eredetüktől
 függetlenül más vallások képviselői
 is magukénak érezhetik azokat: szó
 esik a buddhista világméretűről, a ta-
 nítványokról, az építészeti emlékek-
 ről, amelyek közül a legismertebbek
 a sztúpák és a pagodák. De az érdeklő-
 dő megismerkedhet a csak növé-
 nyi táplálék fogyasztásának okaival,
 a meditációval és a megvilágosodás-
 sárral, a nők helyzetével a valláson
 belül, a harcoss buddhizmussal.

Az oldalpárokra terjedő fejeze-
 tek képet adnak a Buddha halála

utáni állapotokról, a fontosabb irányzatok kialakulásáról, amelyek legfőképpen abban különböznek egymástól, hogy tanításuk és gyakorlatuk középpontjában a szerzetesek vagy a laikus hívők állnak-e. A théraváda vagy hínájána és a mahájána buddhizmus földrajzilag is elkülönül egymástól: míg az első Délkelet-Ázsiában, addig a második Indiától keletre, Kína, Korea, Japán területén terjedt el. A kötet legérdekesebb oldalai éppen azok, amelyek ezen országok mai buddhista gyakorlatát ismertetik.

A *Buddhizmus képes enciklopédiája*, amely időrendi táblázatot és fogalommagyarázó kislexikont is tartalmaz, átfogó szövegű fejezeteivel, keretesen kiemelt ismereteivel, jól választott illusztrációival az ismeretterjesztés magas fokának felel meg. Érdeemes volt lefordítani.

BUDA ATTILA

(Szerkesztette Ian Harris,
fordította Bódogh-Szabó Pál,
Kossuth Kiadó, Budapest, 2010,
256 oldal, 7500 Ft)

CHRISTOPHER DELL: *Szörnyek könyve* avagy a képzelet állatkertje

Nüx, az éjszaka görög istennője Khaosz gyermeke. Leszármazottai között találjuk Thanatoszt, a ha-

lálisent, Nemezist, a végzetet, Hüpnoszt, az álmok hozóját és Kharónt, a lelkek alvilági révészét. A mítoszi családfa szikár és pontos. Álom, végzet, halál és éjszaka az idők kezdetétől kart karba öltve jár. Nem ritka azonban az sem, hogy az istenek rokonságában szörny-szülötteket találunk. A szörnyek a káoszt képviselik. Aszimmetrikus, szőrös testrészeik, hosszú karmaik és nyelvük megsérti a természet törvényeit. Az isteneket és a szörnyeket tisztelet és félelem övezi. Harcuk a rend és a káosz összecsapását jelképezi. Minden korszak kitermelte a maga szörnyeit, de a tőlük óvó hősöket is Gilgamestől Supermanig. A hősök helyettünk viszik vásárra a bőrüket. „Aki szörnyekkel harcol, vigyázzon, hogy maga ne váljék azzá!” – figyelmeztet Nietzsche. Szembe kell hát néznünk kollektív félelmeinkkel, de óvakodnunk is kell azoktól.

Christopher Dell *Szörnyek könyve* című albuma két pikkelymintás, neonzöld, kemény fedél között őrzi évezredek félelmeit. A brit művészettörténész barlangrajzoktól hollywoodi filmpozsokig terjedő rettentő tárlaton vezeti végig olvasóját. Szörnytörténeti atlaszának néhány kiszemelt bizarr példányáról rövid anatómiai ismertetést nyújt, másoknak rémtetteit, élőhelyét, táplálkozási szokásait, gyenge pontjait ismerteti. Pár mondatban elintézi az ókori szörnykultusz kö-

zékori továbbélését, reneszánsz csillogását, majd újjáéledését a romantika korában. Könyve mindekelőtt az ember szárnyaló, elpusztíthatatlan képzeletéről szól. A fantáziánkat rabul ejtő, agyunkba beköltöző és attól fogva létező lényeket csodaszép, változatos és borzongató képanyag segítségével idézi elénk. Bestiákat, rémeket, lidérceket ábrázoló festményeket, szobrokat, mozaikokat, gobelineket és üveglakokat sorakoztat fel.

A kötetből megtudjuk, hogy a szörnyek korszaktól és kultúrától függetlenül az emberi élet mindennapjaihoz tartoznak évezredek óta. Legnyugtalanítóbb tulajdonságuk, hogy némelyek képesek alakjuk változtatására, így néhez őket felismernünk.

Japánban rókadémonoktól, Európában farkasemberektől rettegetek, Dél-Amerika népei pedig az esőerdők sötétjében lopakodó leopárdemberektől. Az alakváltó hibridek azért különösen veszélyesek, mert bennük az állat vadsága az emberi ravaszsággal párosul. Az emberiség az általa ismert világ határvidékét is különféle szörnyekkel népesítette be; természetesen a vizeket is. A legutóbbi időkhöz csak töredékes ismereteink voltak az óceánok élővilágáról, ám a hajósok nem fukarkodtak a sellókról, szirénekről, óriás-

polipokról szóló csodálatos elbeszélésekkel. A térképek szélén egészen a 17. századig hatalmas csápok és agyarak figyelmeztetnek a vizek veszélyeire. A hozzájuk – akárcsak élőhelyükhöz, a tengerhez – való viszony kezdettől fogva ambivalens. Kaland és veszély együtt járt a tengerészek életében.

Monstrumokról biológusok, filozófusok, antropológusok, irodalmárok, vallás- és művészettörténészek is értekeztek már. A jelen

munka az utóbbiaké közé tartozik. Könyve végén Dell az angol nyelvű szörny-szakirodalomból kínál további bőséges olvasnivalót, sőt internetes portálokat is ajánl azoknak, akik a világhálón portyáznának. Véleményem szerint pontosabb,

kerekesebb kötet született volna, ha kizárólag Európa szörnymitológiáját mutatja be a szerző. Szívesen olvastam volna a korunk popkultúrájában megjelenő szörny-ikonokról is. Ennek ellenére a *Szörnyek könyve* a 2007-ben megjelent *A rútság története* óta a legfontosabb magyar nyelven kapható bestiárium.

VASS NORBERT

(Fordította Árokszallásy Zoltán,
Corvina Kiadó, Budapest, 2010,
192 oldal, 4990 Ft)

